

- науки України від 26.07.2005 N 437. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0437290-05#Text>
7. Проект Закону про внесення змін до закону України «Про освіту» щодо забезпечення якості навчальної літератури від 17.07.2020 № 3900. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69548
8. Про освіту: Закон України від 5.09. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
9. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. № № 987-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>
10. Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки: указ Президента України від 13.10. 2015 р. № 580. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>
11. Решетников Ю. Викладання предметів духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах: стан і тенденції. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gp9izsfEOC4J:https://www.religion.in.ua/main/analitica/35189-vikladannya-predmetiv-duhovno-moralnogo-spryamuvannya-u-zagalnoosvitnix-navchalnix-zakladax-stan-i-tendenciyi.html+&cd=2&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>
12. Яхунко І. Науково-методичні рекомендації: «Вивчення предметів духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах». URL: https://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=100
13. Bastide D. Coordinating Religious Education Across the Primary School. London, 1998. 176 p.
14. Franken L., Loobuyck P. The Future of Religious Education on the Flemish School Curriculum: A Plea for Integrative Religious Education for All. *Religious education*, 2013. Vol. 108 (5). P. 482–498.
15. Jackson R. Rethinking religious education and plurality: Issues in diversity and pedagogy. London: Routledge Falmer. 2004. 221 p.
16. Jackson R. Teaching about religions in the public sphere: European policy initiatives and the interpretive approach. *Numen: International Review for the History of Religions*, 2008. Vol. 55 (2–3). P. 151–182.
17. Keast J. Religious diversity and intercultural education: A reference book for schools. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2007. 205 p.
18. Richardson M. Religious literacy, moral recognition, and strong relationality. *Journal of moral education*, 2017. Vol. 46 (4). P. 363–377.
19. Wright A. Religious literacy and democratic citizenship. In The fourth R for the third millennium. *Education in religion and values for the global future*, ed. Lesley J., Francis, J., Astley, and M. Robbins, Dublin: Lindisfarne Books, 2001. P. 201–219.

УДК 351.885

Медведєв Ігор,
к.держ.упр., доцент
КЗ Тростянецької міської ради
«Музейно-виставковий центр» «Тростянецький»
м. Тростянець, Сумської обл., Україна

СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЙІВ НОВОГО ТИПУ (НА ПРИКЛАДІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТРОСТЯНЕЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ «МУЗЕЙНО-ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР «ТРОСТЯНЕЦЬКИЙ»)

У статті розглядається проблема функціонування музейно-виставкових центрів в умовах адміністративно-територіальної реформи. Автор пропонує шляхи реалізації позитивних впливів з боку державної влади та органів місцевого самоврядування на галузь культури. Окрему увагу у статті приділено роботі Комунального закладу Тростянецької міської ради «Музейно-виставковий центр «Тростянецький». Пропонуються напрямки діяльності спрямовані на покращення роботи закладів пов'язаних із музейною справою. Звертається увага на потребу розробки для комунальних закладів стратегічних напрямків розвитку з позиції публічного управління.

Ключові слова: музейна справа, комунальні заклади культури, публічне управління, органи місцевого самоврядування, організаційний механізм, керований управлінський експеримент.

Medvedev I.A. The specifics of the activities of museums of a new type (on the example PI TRSE «Museum and exhibition centre «Trostaityts».

The article deals with the functioning of museum and exhibition centers in the context of administrative and territorial reform. The author proposes ways to implement positive influences from the state and local authorities in this branch of culture. The author devotes a special place in this work to the activities of the Communal institution of the Trostyanetsky city council "Museum and exhibition center" Trostyanetsky ".

The directions of positive influence aimed at improving the work of institutions related to museum activities are proposed. The author draws attention to the development of strategic directions of activity for public utilities in the sphere of culture.

Key words: museum on the right, communal mortgage of culture, public administration, organisation of self-production, organizing mechanics, kеровanie management experiment.

Постановка проблеми. Музей як феномен сучасного суспільства можна розглядати у таких аспектах: відтворення культурної спадщини; розвиток культурної та освітньої обізнаності серед населення в умовах глобальної та національної кризи (сприяння пошуку альтернативних джерел культурного надбання та

незалежних від держави інвестицій); культурне сприяння розвитку громадського середовища, як одного із інструментів розвитку держави; активізація краєзнавчої та туристичної роботи на територіальному, регіональному та місцевому рівнях; взаємозв'язок і взаємозалежність наукового пошуку та його популяризація як принцип державної політики в галузі культури.

Публічне управління музеєм (як об'єктом у галузі культури) в усіх країнах світу є своєрідними «маяками» розвитку. Разом з тим, отримання прибутку від музею не вважається коректним, тобто для даних інституцій розробляється публічна політика сприяння, яка, перш за все, базується на вкладенні коштів у їхній розвиток. Цей розвиток втілюється у розробці якісного експозиційного продукту, який у свою чергу, сприятиме примноженню капіталу в різних галузях економіки. Тобто перед сучасними музеями, як сукупністю інтелектуальних корпоративних структур, стоїть завдання – забезпечити майбутній всебічний розвиток громадян і держави. Суспільство, яке не дійшло розуміння цього, приречене на руйнацію власної позитивної перспективи для наступних поколінь. Тому провідні країни світу намагаються розвивати музейну справу через прямі інвестиції (субвенції безпосередньо закладам культури) або опосередковані інвестиції (наприклад пільгові кредити на розвиток матеріальної бази та підготовку кадрів). Водночас, лише інвестицій у музейну діяльність замало. Інвестиції у вигляді інформаційних, кадрових, бібліографічних, організаційних ресурсів можна в даному разі вважати коректним і виправданим. Саме так можна оцінити керований експеримент в галузі публічного управління, який уже 15 років триває на півдні Сумської області (м. Тростянець).

В умовах складної економічної ситуації як в Україні так і усьому світі культура та музейна справа одні з найяскравіших та найважливіших сфер людської діяльності, які є складовими системи духовного життя людини, перебувають у ситуації занепаду. Тому публічна влада повинна підтримувати галузь культури. Сучасне погіршення життя людей негативно безпосередньо впливає на соціально-економічну та виховну складову сучасного громадянина. Більше того, культура та музейна справа впливають не тільки вітчизняний соціокультурний простір, але й є на весь світ.

Крім того, музейна справа рівні адміністративно-територіальної одиниці стала вимогою сучасного українського соціокультурного простору. Тому публічна влада на місцях (ради, виконкоми рад) повинні піклуватися про відповідну організацію діяльності комунальних закладів. Саме так, можна оцінити діяльність Голови Тростянецької ОТГ Сумської області Ю.А. Бови. Діяльність цього менеджера від публічного управління можна охарактеризувати як *museum on length of whole lifes* (музейна діяльність протягом життя). Приклад діяльності та позитивного впливу на культуру конкретного регіону заслуговує вивчення та впровадження у інших регіонах України.

Також на державному рівні потребує вивчення та оновлення система підвищення кваліфікації працівників культури. Ця освітня та культурна функція набуває нової актуальності та важливості. Вхідження українського суспільства, зокрема галузі культури, до світового інформаційного простору супроводжується не лише кризою застарілих галузевих структур публічного управління культурою, що потребують модернізації, а й потребою активізувати ідеї європейського гуманітарно-культурного простору з метою розбудови України як незалежної держави. Ці процеси повинні характеризуватися докорінними якісними змінами у стратегічних напрямках розвитку закладів музейної справи всіх форм власності, у виявленні інноваційних напрямків розвитку музейної справи, як одного з каталізаторів розвитку соціально орієнтованого сучасного українського суспільства, моделюванні змістовної складової щодо збереження культурної спадщини українського народу через музеї як інструмент реалізації державної політики в галузі культури. В Україні сьогодні музеї повинні розвивати власну науку та проводити та організовувати власні наукові дослідження, а також вчити пізнанню. Місія сучасного музею в ідеалі, повинна збігатися із даним визначенням. Чи стоїть наука сьогодні на першому місці в українській культурі? Безумовно, можна говорити, що наука повинна не тільки стати складовою сучасного музею, а й бути його підґрунтям. Без потужної наукової школи, без наявності наукової роботи неможливо стає реалізація експозиційної, екскурсійної, методичної роботи. Музей в піраміді культурного будівництва стоїть вище за всі інші культурні установи (бібліотеки, клуби, кіно-концертні зали). На нашу думку, образ музею нового типу як соціальної, громадської, освітньої, та культурологічної організації, котра здійснює функціонування у галузі культури, науки та економіки посідає особливе місце в суспільній свідомості та є предметом осмислення філософії, історії України, культурології, публічного управління, економіки, менеджменту тощо. Але, разом з тим, існують побоювання та перестороги, що музеї не зможуть впоратися із завданням забезпечити всіх громадян якісною культурною послугою, бо вони не є досить потужними, великими. В сучасних умовах комбінація «живої» та дистанційної, віртуальної (онлайн) музейної послуги є інноваційним підходом. В Україні у останні два десятиліття ця комбінація реалізується не досить вдало. Завдання суттєвого підвищення ефективності роботи музейно-виставкових комплексів в контексті розробки публічної політики в галузі культури та формуванні нової, відповідної сучасному світовому рівню національної системи музеїв не може бути вирішене без усвідомлення ролі музеїв як інституцій та визначення основних напрямків їх трансформацій з урахуванням реального стану та перспектив розвитку. Музеї нового типу та їх робота повинні базуватися на інноваційних знаннях та інтелекті. Сучасний стан публічного управління галуззю культури та розвиток інформаційних потоків із його науковою основою потребують усвідомлення

закономірностей, що виникли у процесі становлення музейного середовища як явища. Визначення специфічних особливостей музеїв нового типу повинно стати заїданням для науковців галузі науки державного управління та управлінців-практиків, які опікуються галуззю культури комплексу в сучасному суспільстві.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну онову вирішення вище зазначених питань специфіки музею нового типу в науковій літературі розглядалися в працях А.Гречила, О. Зотикова, О. Однороженка, С. Прохія, О. Руденка, Ю. Савчука, О.Шереметьєва, С. Яринича.

Управлінські, психологічні, соціальні, економічні та культурологічні функції музею нового типу, що визначають його місце в системі соціо-культурному просторі мережевій комунікації, а також розкривають перспективу його розвитку та забезпечують збалансованість напрямів музейної діяльності, розглядаються у працях А. Дегтяра, О. Дегтяра, М. Жука, Л. Івашини, С. Луценко, В. Семенова, Т. Лозинської, О. Шовкопляс та ін.

Зміна стратегічних завдань для музеїв нового типу та підходів до визначення функціональних складових музеїв нового типу як організації, фірми (корпоративної структури) з позиції управління знаходиться ще на стадії усвідомлення та моделювання. Прагнення знайти дорожню карту для сучасного музею (або ж її створити) є віддзеркаленням сучасних індивідуальних поглядів на мистецтво в цілому та реальні напрямки музейної руху. На превеликий жаль, ці шляхи та дороговкази не знаходять свого відображення у відповідних програмах як на загальнодержавному так і на місцевому рівнях. Разом з тим, негативні процеси в музейному середовищі початку ХХІ століття в Україні, що були спричинені складними (системними) соціально-економічними кризами в останні десятиліття, а також тим, що у суспільстві виникла необхідність опрацювання нових підходів до формування високоефективного музею, здатного до самовдосконалення, саморозвитку та реалізації ідеї гуманітарної політики держави.

Музей нового типу, в його функціональній специфічній визначеності, як один з основних елементів культурно-інформаційної, наукової, просвітницької діяльності, є головною складовою довгострокового зростання культурного простору України. Музей нового типу (МНТ) – це багатофункціональний та багатофункціональний заклад культури (незалежно від форм власності) здатний створювати сучасний продукт галузі культури й продавати й просувати його на ринку, з метою отримання прибутку та розбудови (у найближчому зовнішньому та внутрішньому середовищі) унікального культурологічної та музейної «матерії» - тобто продукту. У третьому десятилітті ХХІ ст. музеї нового типу, як частина культурного середовища перестає відігравати значну роль у реалізації державної політики в галузі культури. Сучасні музеї в Україні, так і в інших країнах повинні мати інноваційні цілі, які б відповідали вимогам сьогодення. Натомість музеї виживають. Фінансування наукової, методичної, експозиційної діяльності відбуваються по залишковому принципу. Або ж усвідомлення потреби колосальних перетворень у культурі та музейній справі буде розглядатися на всіх рівнях наукової думки, або ж кризи і повного зубожіння галузі культури в Україні не уникнути. Функції зберігання та демонстрації експонатів (як це відбувалося за радянських часів) повинна трансформуватися в реалізацію процесу створення культурного продукту, що буде продаватися та позитивно спивати на державну політику, створення середовища із позитивним іміджем, а також буде приваблювати туристів на територію культурного простору.

В Україні, Латвії, Литві, Білорусі, Молдові так і в інших країнах пострадянського простору стали з'являтися музеї нового типу, або ж (інноваційні музеї) із сучасними засобами демонстрації культурного продукту, новітніми науковими та історичними дослідженнями, проблемною експозиційною складовою. Деякі з них були новоствореними. Прикладами такого музею повинен стати Комунальний заклад Тростянецької міської ради «Музейно-виставковий центр «Тростянецький» (Сумська область). По-перше, слід зазначити, що для створення такого музейного комплексу Тростянецька міська рада використовує та залучає значні організаційні та фінансові ресурси. По-друге, для організації та створення музею нового типу на території Тростянецької ОТГ необхідна підтримка з боку держави. Також потрібно розробити системний механізм багатоджерельного та багатоканального фінансування галузі культури на рівні ОТГ та області. Музеї нового типу повинні отримати адресне фінансування від центральних органів влади. Також потрібно «увімкнути» елементи агітаційної політики по залученню коштів фонди розвитку музеїв нового типу. Ті музеї, які будуть вдало використовувати інвестиції держави мають отримати додаткові надходження. Звичайно, отримати таку нагоду на допомогу можуть далеко не всі організації. Але робота у даному напрямку повинна вестися цілеспрямовано. Разом з тим, музеї нового типу на рівні адміністративного району знаходяться дещо в іншій ситуації ніж у Києві та інших містах-мегаполісах. В умовах пандемії рівень розвитку економічного потенціалу в регіонах відчуває згортання. Банкіри, бізнесмени, закордонні інвестори вважають, що інвестувати в музейну справу досить проблематично та ризиковано. Однак, ті органи влади і місцевого самоврядування та їх апарати (тобто органи публічної влади на місцях), які намагаються вкладати кошти у туристично-рекреаційну та музейну справу при поєднанні цих зусиль з вдалими публічним управлінням можуть досягати успіху.

Виокремлення невирішених раніше завдань загальної проблеми, яким присвячується стаття. Перед вченими сьогодні повстають питання про особливості специфічних особливостей музеїв нового типу, як основи галузі культури. Перш за все, потрібно визначити специфіку організаційних перетворень, які потрібно

здійснити, щоб зробити музей успішним на ринку послуг. По-друге, які особливості зовнішнього та внутрішнього середовища властиві музеям нового типу. По-третє, потрібно визначити особливості конкретного культурного та його позитивний та негативний вплив на музеї нового типу місце в сучасній галузі культури. По-четверте, потрібно розглянути роль менеджера та особливості його впливу на керований об'єкт (на прикладі Комунального закладу Тростянецької міської ради «Музейно-виставковий центр «Тростянецький»).

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є змістовних характеристик музею нового типу (музейно-виставкового центру) як об'єкта корпоративного, публічного та державного управління та наукової, методичної, екскурсійної роботи. Також потрібно визначити характерні риси (або ж специфічні особливості) музею нового типу об'єкта з позиції сучасного менеджменту в галузі культури. В даній статті, ми будемо намагатися ілюструвати окремі елементи моделі активізації роботи музейно-виставкового центру на прикладі роботи Комунального закладу Тростянецької міської ради «Музейно-виставковий центр Тростянецький».

В сучасному стрімко змінному та майже не прогнозованому глобальному та національному суспільстві музей нового типу (або в широкому розумінні багатопрофільний та багатofункціональних заклад культури) виступає генератором випер жального успіху, інструментом збереження та трансляції суспільних цінностей та підприємством, що надає цілий спектр різноманітних послуг Отож, державний та громадський вплив повинні бути спрямовані на інвестиції в галузь культури. Однак, повстає питання про те, що комерціалізація музейної діяльності може мати, як позитивні так і негативні наслідки. Інвестиційні, фінансові та організаційно-економічні механізми впливу на музеї нового типу з боку власників (держави, органів місцевого самоврядування, окремих громадян) повинен мати позитивний, випереджальний, стратегічний, характер та носити інноваційний, та головним чином, науковий характер. Прибуток для музею нового типу не є головним, але й сучасний заклад культури повинен себе фінансувати (хоча б частково).

В галузі культури потрібно не втратити пріоритет збереження традиційних цінностей цивілізації, нації (народу), національної культури того соціуму, що формується на території яка є предметом наукового дослідження. Саме культура території (міста, села) дає ту унікальну ідентичність, яка робить людину людиною, громадянина – громадянином, креативну особистість творцем первинного матеріального блага – унікальної культурно матерії. Ідентичність села, міста, району, області й кінець-кінцем держави є тією основою та генезою, яка впливає на розвиток музеїв на формування музеїв нового типу. В стратегічних планах роботи музеїв нового типу потрібно перестати боятися увімкнути нові погляди на розвиток. У вчених поки немає єдиної думки до того, чи ці музеї повинні базуватися на європейському та національному духові, або ж формувати свою «індивідуалізовану» парадигму. В процесі трансформації музей нового типу сам починає впливати на музейну справу, а вже музейна справа повинна впливати на середовище та людей. Збереження національних традицій це лише як одна з основних задач музею нового типу. В реальних умовах сьогодення на перший план завдань музеїв виходить прибуток. Цей «квазіпідхід» повинен бути змінений на пріоритет загальнолюдських цінностей. Керівництво органів державної влади так і органів місцевого самоврядування повинні плекати музеї нового типу у бік потреб сучасного суспільства. Менеджер в музеї нового типу повинен вміти конвертувати інноваційні ідеї й впливати на соціальні відносини у бік їх примноження та збагачення, урізноманітнення. Багатопрофільність, на наш погляд, музеїв нового типу та їх діяльність повинні бути підтримані та узгоджені на рівні держави, регіону, окремої адміністративно-територіальної одиниці. Музеї нового типу потребують, удосконалення, переозброєння, модернізації і повинні бути націлені на випереджальний (стратегічний) розвиток (як власний) так і культурного середовища. Перш за все, пандемії що затягнулася, в умовах «війни всіх проти всіх» та повного гальмування процесів адміністративно-територіальної реформи та скорочення районних центрів та відповідних управлінських структур активно зможуть функціонувати лише ті музеї, які зможуть продемонструвати свою самодостатність та будуть носити в собі риси музеїв нового типу [3, с. 10]. Прикладом такого досвіду є робота Комунального закладу Тростянецької міської ради «Музейно-виставковий центр «Тростянецький»[9, с.5-6].

Досвід свідчить, що у 2006 році Тростянецька міська рада, яку вже на той час очолив нинішній міський голова Юрій Анатолійович Бова взяла курс на трансформування культурного середовища м.Тростянець та прилеглих територій на сучасне туристично-рекреаційне та музейно-виставкове середовище. З ординарного районного краєзнавчого музею за 15 років об'єкт перетворився на багато-функціональний комплекс інноваційного типу. Сьогодні до складу комплексу входять: 1) краєзнавчий музей; 2) музей шоколаду; 3) музей-кімната П.І. Чайковського; 4) кімната-музей Л.Є. Кеніга; 5) «Круглий двір» - найстаріша будівля що збереглася в м.Тростянець (1749р.); 6) галерея сучасного мистецтва, яка налічує в своєму зібранні понад 500 полотен сучасних українських та закордонних художників. Сьогодні «Круглий двір» вбачається менеджерами із м. Тростянець як окремий етнографічний музей, який буде окремим підприємством. Той культурний продукт, який збирався правниками галузі культури десятиліттями буде підданий обрахунку, аудиту, культурній оцінці та виставлено у окремих залах «Круглого двору». Крім історичних залів присвячених Надаржинському, Голіцину, Кенігу у музеї будуть розташовані сувенірні крамниці, туристичні бюро, бюро інформації та маркетингу, майстерні художників та підприємства громадського харчування. Презентації культури давніх

часів, культури скіфів, культури кочових народів середньовіччя, культури слов'янських племен, культури Київської Русі, культури Великого Князівства Литовського слід сприймати як дороговказ, або ж риси для створення майбутньої експозиції. Історична спадщина цих часів, її культурологічна складова є тією основою, що дає можливість сучасним менеджерам від культури та представникам органів місцевого самоврядування, історикам використовувати накопичені знання для організації не тільки якісного надання екскурсійних послуг, але й створити на основі вже існуючого культурного простору нові інноваційні продукти [6, с. 18]. На цій основі потужно зростає та виховується молоде покоління українського народу. Саме так моделюється основа музейної педагогіки України. Для м. Тростянець прикладом такого використання є постать всевітньо відомого композитора П.І. Чайковського [2; 5]. Вдале перетворення Тростянецького районного краєзнавчого музею в сучасний музейно-виставковий центр (тобто музей нового типу) сьогодні дає можливість не тільки позитивно впливати на культурне середовище Тростянецької об'єднаної територіальної громади, а й залучати інвестиції для розвитку сфери культури на територіальному рівні. Тростянецька міська рада залучає для розвитку такі джерела надходження коштів:

- кошти державного бюджету;
- кошти бюджету територіальної громади;
- кошти приватних осіб;
- проектні кошти та грандові надходження;
- організаційні заходи та ініціативи органів та представників публічної влади (фестивалі, пленери);
- кошти підприємців та підприємств різних форм власності, які виступають спонсорами об'єктів галузі культури;

- кошти від депутатських фортів всіх рівнів;

Потужний фінансовий механізм (його розробка, створення, супровід та контроль) є невід'ємною складовою успіху громади, яка позиціонує себе як громада «Культурної столиці Слобожанщини». Створення музею нового типу із багато-джерельним та багато-каналним способом фінансування є можливим лише за умови стратегічно визначених дій елементів системи публічного управління галуззю культури на рівні територіальної громади. Якісні перетворення повинні відбуватися як у матеріальному так і інтелектуальному середовищі. Наука повинна йти попереду цих перетворень, та давати рекомендації по створенню майданчиків «випереджального прориву».

Серед напрямків організаційних інновацій, які Тростянецька Міська Рада планує здійснювати у 2021 р. це робота с.Боголюбове (Зарічне, Петровське) Тростянецької ОТГ, Охтирського району, Сумської області. В розвитку культури в Богобовоському старостинському окрузі сьогодні розглядаються два напрямки: 1) створення музейного комплексу-меморіалу присвяченого битві на Ворсклі 1399 р.; 2) створення готельно-виставкового та інформаційного центру, який би відтворював с.Боголюбове (Зарічне, Петрівське) як місце де знаходилась литовська фортеця (східний форпост Великого Князівства литовського). У планах Тростянецької міської ради також створення туристичного маршруту – ст. Ворскла – с.Боголюбове (Зарічне, Петровське). Цей маршрут туристи повинні долати на байдарках, плотах, човнах, катамаранах, козацьких «Чайках» та ін. Планується створення двох станцій для прокату байдарок. Передбачається будівництво кемпінгів, літніх кінотеатрів тощо, баз відпочинку, розважальних центрів, конференс-майданчиків, сувенірних крамниць, поселень майстрів та ін.. Реалізація даного плану повинна дати можливість не тільки впливати на економічний стан на території Тростянецької ОТГ а й створювати нові робочі місця, розвивати сільський та «зелений» (екотуризм) туризм, дати нові надходження до податкового та пенсійного фондів [8, с.]. Серед можливих напрямків або ж (частин) експозиції менеджери від культури та фахівці культурологи розглядають наступні напрямки створення експозиції: 1) культура прадавнього суспільства; 2) культура скіфів; 3) культура хозар; 4) культура слов'янських племен; 5) культура Київської Русі; 6) культура Великого Князівства Литовського.

Історичні згадки про дану місцевість можна знайти у списку та ярлику Тохтамиша. Сучасне с. Зарічне (Боголюбове, Петровське) згадується в «Списку» як Лосиці (Лошичі) помилково серед міст по річці Псел. Вже М.М. Тихомиров локалізує це місто на притоці річки Ворскла. Боплан на карті України 40-х років XVII ст. роцміщує на лівому березі річки Ворскла Лосицький бір (Losczycki Bor). [10, с. 40] За описом Волиновського повіту 1646 року «А от речки Ворсклиці пошла Лосицкая волость, в которой волости Лосицкий острог поставлен...». Віктор Приймак на основі археологічних досліджень пов'язує давньоруське місто Лосиці з Журавненським археологічним комплексом. Отже, центр Лосицької волості – Журавненський археологічний комплекс (нині с.Зарічне Тростянецького району Сумської області), а сама волость згідно з «оброчною книгою», розкинулася уздовж річок Ворскли та Мерлі [4, с.20].

В історичному, стратегічному аспектах треба будувати роботу музеїв нового типу на художньому розвитку та науковому підґрунті. Головну роль відіграє в даному випадку повинні грати досвід та науковий пошук. Саме тут слід використати елементи музейної педагогіки як позитивний механізм організаційних перетворень. Бо тільки використання значних матеріальних коштів, помножені на величезний досвід саме менеджменту культури та мистецтва у всіх його різноманітних формах можуть дати стрімкий розвиток територій. Значну роль відігравали та продовжують відігравати міжнародні контакти мешканців півдня

Сумської області з народами інших країн. Територія середовища музею нового типу сьогодні втягнути в культурне середовище Австрії, Латвії, Литви, Білорусії, Німеччини, Словачії, Словенії, Німеччини, Японії, Південної Кореї, Китаю, ОАІ, США, Королівства Нідерланди, Польщі, Франції.

В с. Боголюбова Тростянецької ОТГ у першій половині XIII-го століття на території півдня сучасної Сумської області розташовувався кордон Великого князівства Литовського – держави ранньофеодального типу. Культура населення, що мешкала на вище згаданій території, творчість майстрів народного мистецтва тісно перепліталася з культурою Західної Європи та народів степів Азії за часів середньовіччя. В результаті за десяти століть саме тут створювався культурний мікроклімат, що суттєво впливав на подальше формування національної та місцевої художньої культури. У XIII-XV мешканці цих територій вели боротьбу як із Золотою ордою так і з представниками Тевтонського ордена, що суттєво впливало на розвиток оборонного будівництва. Разом з тим стратегічне планування створення готельно-музейного та меморіального комплексу на території старовинних стоянок є вдалим інвестиційним проектом з позиції менеджменту в місцевому будівництві. В умовах адміністративно-територіальної реформи комунальні заклади, депутати місцевих рад, працівники органів місцевого самоврядування повинні спрямовувати свої зусилля на постійне оновлення сфери послуг, що надаються на території громади.

З метою належної організації музейної та краєзнавчої роботи, розвитку туристичної галузі та надання більшого спектру та якості послуг 01.01.2019 року заклад відповідно до рішення Тростянецької міської ради №807 від 23.10.2018 року перейменовано в Комунальний заклад Тростянецької міської ради «Музейно-виставковий центр «Тростянецький». Комунальний заклад у своїй структурі з 01.01.2019 року має: краєзнавчу експозицію, картинну галерею «Мистецька Тростянецьчина», кімнату-музей П.І. Чайковського, кімнату-музей Л.Є. Кеніга, експозицію «Музей шоколаду», пам'ятку архітектури Круглий двір, паркову зону. По даним об'єктам заплановано постійне проведення екскурсійного, самостійного та групового супроводу.

Окрім екскурсійного обслуговування заклад планує надавати широкий спектр послуг, а саме: участь у проведенні фестивалів (фестиваль історичної реконструкції «Стара Фортеця. Подорож крізь століття» 27-28 червня м.Тростянець; спортивний фестиваль «Нескучний Вело-Fest» 18-19 липня м. Тростянець; музичний фестиваль «Схід-рок» 8-9 серпня м. Тростянець; історико-культурний фестиваль «Сторінками історії середньовіччя» 22 серпня с. Зарічне Тростянецької ОТГ).

Також планується надання послуг з реєстрації шлюбу в пілотному проекті Міністерства юстиції України «Шлюб за добу», пілотний проект Міністерства юстиції України «Ювілейні шлюби», організація виїзних шлюбних церемоній, оренда приміщення для проведення шлюбних обрядів, фото та відео зйомок, вечорів класичної музики, виставок картин місцевих, вітчизняних та закордонних художників, реалізацію сувенірної продукції, проведення загальноміських культурно-мистецьких заходів.

У 2021 р. буде продовжена робота по розробці нових інформаційно-промоційних матеріалів про м. Тростянець, його історію та архітектурну спадщину, наукова робота та опрацювання матеріалів з метою створення виставкового проекту присвяченого битві на р. Ворскла 1399 р між об'єднаним військом Великого князя Вітовта (Велике князівство литовське) та військом Золотої орди. Дана робота буде першим етапом по створенню у с.Зарічному музейно-отельного центру, робота якого буде спрямована на призначений для вивчення та збереження історичної матеріальної спадщини, що знаходиться на території Тростянецької ОТГ.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у визначеному напрямі. Візія, ідея та музею або ж музейно-виставкового центру (комплексу) полягає у зібранні, збереженні, систематизації та популяризації історичного, культурного, інтелектуального продукту в Україні. Саме у с. Боголюбовому Тростянецької ОТГ Сумської області, у тому місці, де знайшли Заріченського грифона (Семаргла) на території Заріченського археологічного комплексу (Зарічне 1), туристи можуть під час екскурсії ознайомитися з тим місцем, і на власному досвіді відчувати поєднання цих стихій. Уміння створити атмосферу наукової новизни, креативності туристичного захоплення та патріотичного настрою намагаються працівники Тростянецької міської ради та Музейно-виставкового центру «Тростянецький», які працюють над функціональними напрямками розвитку цієї території. Заріченського грифона знайшов Віталій Жигола, молодший науковий співробітник Інституту археології НАН України, керівник Заріченської археологічної експедиції влітку 2021 року. Даний артефакт було знайдено у зерновій ямі, яка була розташована у досить дослідженій частині Заріченського городища. Можна уявити, що в цьому місці сходяться «земля і небо», бо це майже одна з самих високих точок на правому (корінному) березі р. Ворскла. Більше того, те що поблизу протікають р. Ворскла, р. Ворсклиця, р. Боромля можна трактувати як те, що Заріченський грифон «володарював» у цьому місці не тільки над землею і повітрям, а й підкоряв собі водну стихію. Зернові ями, які були місцем де знайдено грифона могли бути ще й сакральним місцем. За припущеннями В.С. Жиголи даний артефакт міг потрапити в зернову яму або випадково, або ж цей предмет був своєрідною жертвою богам, які у слов'янському пантеоні відповідали за гарний врожай. Переважним чином грифона зображали з тулубом лева (кішки) головою та крилами орла – царя птахів. Характерним є те, що Заріченський грифон схожий на «ембриона» грифона. Він невеликий, начебто скручений (згорнутий) у яйцеподібну капсулу. Хоча, знову ж таки, хочу підкреслити, що це моє авторське враження, та припущення. Разом з тим, хочу зазначити, що дане припущення висловлюється вперше,

та певним чином може претендувати на один з елементів наукової новизни. Щодо порівняння Заріченського грифона із іншими зображеннями грифона (смаргла) то можна звернути увагу, що в нього як і в інших грифонів є хвіст змії, який огортає тіло звіра по колу. Саме цей хвіст змії й символізує його, як володаря підземного царства (як мінімум володаря території Заріченського археологічного комплексу). Символічно грифон з крилами є уособленням сили землі та надзвичайної сили (пов'язаної з Богом) та всесвітнього космічного розуму. Кукуєве городище у с. Зарічне (Боголюбове) саме й є тим місцем, де багато років люди намагалися звертатися до Бога, вищого розуму тощо. Отож, знахідка символічної прикраси саме в цьому місці є прогнорзованою. Давні греки, вважали, що грифони охороняють золото. Геродот Гелікарнаський (484-425 до н.е.), який здійснив подорож по Північному Чорномор'ї у своїй праці «Історії» розповідає про скіфів та гіперборійців «вище ісследів мешкають однооки мужі – арімасли». Над ними живуть грифи, що охороняють золото»... Заріченський грифон, можливо є символом або ж «дороговказом» для шукачів золотих скарбів, які можуть бути знайдені на території Тростянецької ОТГ Сумської області. В творах Геродота є й інші згадки про грифонів, зокрема: «...Так ось і про них свідчення є, і про те, що знаходиться вище тих, ісследони говорять, - там є однооки люди та грифи, що охороняють золото». Ці ж перекази вже від ісследонів починають транслювати та переспівувати скіфи, а у скіфів їх перейняли ми, та інші, й почали їх називати на скіфський манер – арімаслами: бо словом «арима» скіфи називають «одне», а словом «слу» - «око» (маються на увазі циклопи). В прикладах усної народної творчості збереглися оповідання про грифонів, що жили на північ від Чорного моря тобто давньої Скіфії. Ця місцевість вважалася багатою на золото та коштовне каміння. За легендами, грифони вікопували скарби пазурами й оздоблювали ними свої гнізда. Однооки примасли мріяли відібрати ці скарби у грифонів, і вели з ними нескінченні війни. Для любителів красивих легенд можемо підкреслити, що численні ярки на міжі долин р. Ворскла та р. Ворсклиця то є сліди від пазурів грифонів, і золото та коштовні камені слід шукати саме тут. Одноокими арімаслів називали тому, що вони ніколи не спали або спали в «пів ока» й завжди були насторожі, цілували (прицілювалися) заплюсуючі одне око, і завжди мали можливість стріляти з лука. Арімасли персувалися на швидких конях, але грифони нападали на них, і розривали коней своїми міцними та гострими, як кінжали пазурами. Геродот розповідав, що у скіфського царя Скіла «...в місті борисфенистів будинок величезних розмірів і досить облаштований ... кругом якого стояли скіфи та грифи з білого каменя». Зображення грифонів з крилами дуже часто зустрічалися саме в творах скіфського мистецтва. Грифона з крилами зображали з довгими вухами та очима, які добре бачили – символом латентної пильності. А кістляві орлині лапи були здатні знищити всіх ворогів. Символами цірської влади майже в усіх давніх культур був лев та орел, а також та міфічна тварина, яка поєднувала ці сили – тобто грифон – символ Сонця. Геродот пише, що грифони з левоподібними тулубами та крилами й пазурами орла, жили й охороняли золото й скарби Ріпейських гір (Уральських гір) від однооких арімаслів. На санскриті – рідній мові «Ріг-Веди» слово «ріпа» означає «гори» - Ріпейські гори. Саме звідси з вершини Ріпа орел приніс Індри напий безсмертя – Сому, про що свідчать давньогрецькі міфи. Можливо, досить раніше, за міфів Давньої Греції, грифон з крилами з'явився у давніх легендах народів Гіпербореї, бо відомо, що грецькі боги, за легендами, й самі були гіперборейцями. Один з перших грецьких богів Аполон Гіперборейський, за елінськими міфами, відлітав на крилатому леві-крифоні на свою далеку батьківщину – Гіперборею, туди де живе щастя та йде сніг». Відомо, що поряд з іншими казковими тваринами, Грифон, за легендами охоронив золото Індії, країни пов'язаної із давньою історією та гіперборейцями. Флавій Філострат зазначав про те, що грифони, насправді, живуть у Індії, та їх запрягають у колесницю Сонця. Грифон з крилами, як символ царської влади, був тим хто охороняє скарби царя Мітрідата, що був покровителем столиці Боспорського царства міста Пантікапея (нині Керч). І сьогодні в міцних орлиних пазурах грифона з крилами зберігається ключ від заможності та процвітання міста Керч. Грифон з крилами зображений на сучасному гербі Криму. Зображення грифона з крилами – надійного охоронця царського трону можна побачити на фресках в парадних залах. Відомо, що Мінойська цивілізація, що виникла на острові Крит (XVII-XVI ст.) до нашої ери – перша писемна цивілізація Європи, стала засновницею давньогрецької культури. Казковий грифон з крилами, захисник та покровитель царської влади та охоронець палацу Міноса, став відомим у Спарті (VIII-VII ст. до н.е). Грифон з крилати уособлював пильність та обізнаність пильного охоронника, що зрерігав скарби царського двору або ж певне божественне знання царської влади. На думку С.В. Жиголи наскрізна техніка, за допомогою якої було здійснене, виконання декору виробів з кістки належить до малопоширених у косторізній традиції південних регіонів Русі, зокрема Дніпровського лівобережжя. Отож, Заріченський грифон є характерним кістяним виробом для території сучасної України. Вище згаданий автор, припускає, що з небагатьох виключень цієї типовості є накладка з зображенням грифона з Києва з елементами ажурного різьблення, проте її походження під питанням: стиль зображення сягає північноєвропейських зразків і має аналогії в мистецтві Новгороді. Отже цей виріб не можна розглядати як аналогію до пластилини з Зарічного. Наскрізне різьблення зустрічається, з одного боку, на Півночі Русі, прикладом чого є новгородські кістяні декоративні пластини з біоморфним декором. З іншого боку, прорізний декор в композиціях різного ступеню складності притаманний художній косторізній продукції Візантії і території візантійського культурного впливу. Зокрема такі вироби відомі у Криму і в Болгарії. С.В. Жигола звертає увагу на те, що образ грифона у дрібній пластичі з різних матеріалів найбільш поширений саме в цьому регіоні. Найбільш яскравим прикладом є

Болгарія, де поширені металеві вироби дрібної пластики з ажурним декором. Серед них С.В. Жигола та М.С. Сергеева вказують наконечники поясів VIII – початку IX ст. і бронзові пластини IX-X ст. з Преслава, і з фортеці «Крумове Кале», які також презентують грифонів з виразним фоном. Незважаючи на те, наведені приклади відносяться до більш раннього часу, і автори не виключають їх роль у подальшому розвитку подібних зображень. Загалом вплив декору металевої пластики на косторізну на інших прикладах (орнаментика) неодноразово простежували різні дослідники (Бочаров, Сагайдак, Зоценко, Брайчевська). Не суперечить висновкам про східні або візантійські витоки зображенню образу також загальна композиція: грифон нібито вписаний у коло, яке формує бортик виробу. Зображення тварин, вписані в коло були найбільш поширені на середньовічних тканинах і в торовиці саме у мистецтві Візантії та Ірану (Орлов). Отже, у С.В. Жиголи та М.С. Сергеевої є всі підстави констатувати походження сюжету і композиції пластини з Зарічного з Візантії, Південної Європи або Близького Сходу. Враховуючи техніку виконання, дослідники вважають та припускають, що зазначений виріб є імпортом, проте не виключено його виготовлення на місці за зразком імпортного предмету дрібної пластики або мандруючим майстром – носієм відповідної традиції ремісничих технологій. Враховуючи, що така практика була широко розповсюджена у середньовіччі і добре засвідчена для художньої кістки всього давньо-руського періоду (Сергеева), таке припущення здається цілком ймовірним. Щодо вибору сюжету для зображення, він є цілком зрозумілим. Орлиноголовий грифон у стародавньому та середньовічному мистецтві є символічним персонажем, який втілює низку уявлень. Цей образ з позиції іконографії і семантики сягає традицій Давнього Сходу, де він виявляється наприкінці IV – початку III тис. до н.е. (Khazai). Історію і семантику середньовічних зображень грифонів неодноразово аналізували автори (Вагнер, Дончева-Петкова, Мацьна, Білик та ін.), що позбавляє нас необхідності їх детального аналізу. Підбиваючи підсумки попередніх досліджень, зазначимо, що до I тис. до н.е. формуються певні іконографічні типи, які поширюються за межами Передньої Азії, включаючи серед кочівників Євразії і античну культуру. Пізніше цей язичницький образ був засвоєний і розвинений християнським мистецтвом. Істота з поєднанням сили орла і лева стала покровителем воїнів, а потім і геральдичним знаком соціальної верхівки, включаючи царюючих осіб. У середньовічному європейському мистецтві обрах грифона є спадщиною, з одного боку античних традицій, з іншого боку – степових, які розвинулися самостійно. Символічне значення зображень зазначеної істоти коротко можна звести до кількох аспектів, серед яких важливими є: 1) зв'язок з владою, у тому числі в її сакральних аспектах. Відповідно репрезентативний характер образу. Наприклад – зображення на інсигніях влади з Сахнівки (Макарова, Преслава). Зазначимо, що на інсигніях і на деяких рельєфах на фасадах соборних персонаж пов'язаний з піднесенням Олександра Македонського. Приклади цієї самої символіки також – грифони з рогу, які були знайдені у Чорній Могилі. У контексті князівської влади також іноді розглядаються рельєфні плитки з грифоном Галича (Білик); 2) зв'язок із воїнською символікою. У цьому зв'язку згадуємо, наприклад, гарнітуру болгарських поясів, накладки на сідло XII ст. з Новгорода (Хорошев); 3) антропеїчне значення. З ним пов'язані зображення на деталях одягу, прикрасах та ін., не обов'язково чоловічих. У цьому зв'язку згадуємо зображення грифонів на котлах (Макарова, Білик), які є частиною жіночого костюму; 4) космологічний статус грифона (зокрема зображення біля світового дерева) тісно пов'язана з іншими, зазначеними вище. Всі значення можуть пов'язуватися між собою, проте конкретну символіку того чи іншого зображення слід розглядати у контексті використання виробу. З контексту виявлення декоративної пластини з Зарічного (на посаді, поза контекстом об'єктів пов'язаних із соціальною верхівкою) можна насамперед припускати її роль як оздоблення, яке, крім суто естетичного навантаження, могло в уявленнях свого власника виконувати охоронні функції. Підбиваючи підсумки, зазначимо перспективність подальшого вивчення проаналізованого декоративного виробу у контексті дослідження місця і ролі виробів художнього ремесла, зокрема косторізного, у побутовій культурі населення Київської Русі. Слід також зазначити, що цікавим для нас є використання грифонів (семарглів) у геральдичній традиції. Мотиви грифона (семаргла) були дуалістичні. Його зображення використовувалися, наприклад, при розробці начерків проектів великого герба Литви (1930-1934 рр.). Дізнатися про ці дослідження можна з Журналу про мистецтво та колекціонування «Антиквар» № 5(119), який був присвячений темі «Герб та творці»[1. с. 122, 126]. Разом з тим, потрібно зазначити, що при плануванні стратегічного розвитку закладів культури (музеїв, виставкових центрів) слід звернути увагу та співпрацю останніх із науково-педагогічними установами та вищими навчальними закладами. Перш за все, мова йде про навчальні заклади, які готують кадри для галузі готельно-ресторанної галузі та музейної справи. Важливою складовою організації музейної діяльності на рівні територіальної громади є робота з кадрами галузі культури. Звернемо увагу, що це питання досить важливе й може бути предметом окремого дослідження. Справа в тім, як свідчить досвід роботи з кадрами галузі культури приділяється недостатньо уваги. Недостатність кадрів у галузі культури відчувається, перш за все, від того, що рівень заробітної плати працівників закладів культури та музейних установ залишається на досить низькому рівні. В колективах відчувається постійна стрімка плінність кадрів. На посадах наукових співробітників часто працюють не фахівці. Залучати до роботи фахівців вищої кваліфікації досить важко, бо без додаткових доплат за науковий ступінь та вчене звання фахівці такого рівня працювати у закладах культури відмовляються.

Разом з тим, заслуговує на увагу досвід співпраці музейно-виставкових центрів з українськими колекціонерами, меценатами, представниками бізнес-еліти. Саме така співпраця може дати можливість підняти галузь культури на якісно-новий рівень. Сучасним менеджерам від галузі культури інколи не вистачає досвіду та знань для того, щоб налагодити співпрацю із спонсорами. На нашу думку, слід звернути увагу на активізацію багато-джерельного та багато-канального фінансування соціокультурного простору. В сучасних умовах при неможливості знайти спонсорів та партнерів в Україні слід звертати свою увагу на закордонних партнерів. Серед тих країн, які є цікавими з цієї точки зору для півдня Сумської області можна називати Литовську республіку, Республіку Білорусь, Швейцарію, Австрію, Словенію та інші країни. Інвестиції в культурну сферу є частиною фінансових коштів, що інвестуються в стратегічний рух держави. Культура держави є частиною її глобальної національної політики. Збереження нематеріальної та матеріальної культурної спадщини суттєво впливає на соціальну сферу, економіку, освіту, релігійні відносини тощо.

Висновки. Виконане наукове дослідження та отримані результати свідчать про наявність у сфері реформування галузі культури низки складних питань, які стосуються музеїв нового типу. По-перше, це стосується функціонування багатпрофільних та багатофункціональних музеїв. Саме заклад музейно-виставкового типу, який створено в м. Тростянець може стати складовою частини соціально-економічного перетворення в умовах формування послуг на ринку. В цілому результати дослідження стосовно керованого експерименту управління музейно-виставковими центрами можна узагальнити та визнати його цілковито позитивним як у функціональному так і у фінансовому аспектах. Так, наприклад, Комунальний заклад Тростянецької міської ради «Музейно-виставковий центр» «Тростянецький» у 2021 році заробив 1000000 гривень власних коштів від екскурсійної діяльності та продажу сувенірної продукції. Отож, найбільш характерною ознакою роботи музеїв нового типу можна вважати прибуток. Разом з тим, музеї нового типу повинні спрямовувати свою діяльність сучасному суспільству на інтелектуалізацію та урізноманітнення послуг. До виставкової, екскурсійної, комерційної, фестивальної діяльності слід додати спортивно-розважальні заходи, масові святкові заходи, заходи культурної промоції, освітню та проектну діяльність. Спрямованість публічної політики на прискорення розвитку музеїв нового типу передбачає збагачення національного, регіонального та місцевого образу та змісту діяльності музеїв нового типу, що зумовлює перехід від застарілих форм та методів роботи до інноваційних, а за вимогою часу та станом соціо-культурного середовища революційних змін та перетворень. Забезпечення культурного, фінансового, освітнього розвитку громадян вимагає працює для вирішення на рівні об'єднаної територіальної громади конкретних менеджерських завдань (які б виконувалися покровоно) або ж із використанням дорожньої карти музею нового типу. Музеї нового типу будуть давати змогу вивести формувати та примножувати місцевий продукт галузі культури на загальнонаціональних та міжнародний рівень.

Уособлення, формування та розповсюдження наукового досвіду музеїв нового типу на рівні об'єднаної територіальної громади центрів (комплексів) музейно-виставкового типу на базі вже існуючих закладів культури різного галузевого спрямування й підпорядкування доцільно здійснювати в режимі створення асоціативних структур досить гнучкої організації, що робить можливим поєднання інтересів окремих закладів культури і уникати зайвої централізації.

Різноманіття інструментів управління та багатпрофільність діяльності музеїв нового типу залежить від спеціалізації кожного окремого закладу культури, кожного конкретного менеджера та працівника. Портрет або ж план-схема дій закладу нового типу має розробляти творчий колектив людей, що входить до складу тимчасового творчого колективу односторонців. Робота у цьому напрямку повинна бути диференційована та певним чином раціонально розмежована. Послуги у об'єктах культури, які претендують на статус музеїв нового типу потребує розробки для таких закладів унікальної (індивідуалізованої) маркетингової політики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антиквар. Журнал про мистецтво та колекціонування. № 5 (119) 2020. 130с.
2. Альшванг А. Чайковский. Москва: Музыка, 1967. 927 с.
3. Артюшенко М.М. Нариси історії міста Тростянець. Суми. Вид-во СумДУ, 2010. 152с.
4. Багалеї Д.І. Історія Слобідської України. Харків: Основа, 1999. 256с.
5. Балабанович Е. Чехов и Чайковский. Москва: Московский рабочий, 1962. 420 с.
6. Бова Ю.А., Медведєв І.А. Організаційні заходи щодо розвитку музейної справи в регіоні (на прикладі Тростянецької ОТГ Сумської області). Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні музеї центри збереження і популяризації сторико-культурної спадщини». Суми. 24-24 жовтня. 2019 р.
7. Державне управління розвитком університету: теоретичні та прикладні аспекти : [монографія] / І.А. Медведєв. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. 220 с.
8. Макарова В.А., Макарова Л.А., Шейко В.К. Сумщина в долях трьох геніїв. Київ: ВД «Фолігрант», 2014. 200с. : іл. Текст укр. та рос.
9. Медведєв І.А. Активізація розвитку туристично-рекреаційної галузі на місцевому рівні (на прикладі Тростянецької ОТГ Сумської обл). Економіка, облік, фінанси та право: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції. (Полтава, 24 жовтня 2019 р.): у 7 ч. Полтава, ЦФЕНД, 2019. Ч. 7. 63 с.
10. Сергєєва М.С., Жигола В.С. Художня різьблена кістка із с. Зарічне. Археологія. 4. 2020. Київ. Науковий журнал. НАНУ. Інститут археології НАН України. С. 82-89.

10. Списак Т.П. Підприємницька діяльність Леопольда Кеніга в м. Тростянець. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні музеї центри збереження і популяризації сторико-культурної спадщини». Суми. 24-24 жовтня. 2019 р.
11. Хосе Ортега-і-Гасет: життя, історичний розум і ліберальна демократія : монографія / За заг. ред. М. Марчук, Х. Боладо. Чернівці. Чернівецький нац. ун-т, 2017. 824с.
12. Ukraina: Lietuvos epocha. 1320-1569 / Andrijs Blanuka, Alfredas Bumblauskas, Borisas Cerkasas...[at al.] Vilnius : Mokalio ir enciklopediju leidybos centras, 2010. 192 s.

УДК 377:004

Пархоменко Тетяна,
*викладач вищої категорії,
КЗ СОР «Лебединський педагогічний
фаховий коледж імені А. С. Макаренка»,
м. Лебедин, Україна*

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена аналізу потенціалу історичних дисциплін у формуванні громадянської компетентності майбутніх педагогів, можливостей та проблем формування громадянської компетентності студентів педагогічного коледжу засобами історичної освіти, аналізу проблеми підготовки студентів до практичного формування громадянської компетентності учнів в майбутній педагогічній діяльності.

Ключові слова: громадянська компетентність, громадянськість, громадянська свідомість, громадянська культура, національне виховання, педагогічні технології, засоби формування громадянської компетентності, методи формування громадянської компетентності.

Parchomenko T. M. Formation of civic competence of future teachers by means of historical education.

The article is devoted to the analysis of potential of historical disciplines in formation of civic competence of future teachers, possibilities and problems of formation of civic competence of students of pedagogical college by means of historical education, analysis of problem of preparation of students for practical formation of civic competence in future pedagogical activity.

Key words: civic competence, citizenship, civic consciousness, civic culture, national education, pedagogical technologies, means of forming civic competence, methods of forming civic competence.

Стратегічним напрямом розвитку суспільного життя в Україні є формування демократичної правової держави і громадянського суспільства. Реалізація цієї мети значною мірою залежить від громадянської культури людей, їхніх світоглядних орієнтацій, самосвідомості, готовності жити й діяти у відповідності з демократичними цінностями та принципами. В цьому контексті особливого значення набуває формування громадянської компетентності молоді як найбільш активної, соціально мобільної й відкритої до змін демографічної групи, від якої залежать перспективи розвитку держави.

Особливого значення проблема формування та розвитку громадянської компетентності набуває у контексті підготовки майбутніх учителів, для яких високий рівень громадянської свідомості є не просто елементом загальної культури, а й показником професійної придатності та передумовою успішної реалізації освітньої функції майбутньої професійної діяльності. Саме випускникам педагогічних навчальних закладів належить упроваджувати в життя ідеї громадянської освіти і виховання учнів на основі демократичних цінностей. Сучасні реалії вносять корективи у першочерговість завдань професійної підготовки вчителів: пріоритетного значення набувають питання формування громадянина з активною життєвою позицією, з усвідомленням свого громадянського обов'язку і відповідальності, здатністю конструктивно приймати рішення та діяти у сфері громадянських відносин. Необхідною умовою професійного становлення студентів педагогічних закладів є використання здобутих знань, умінь, навичок в практичній діяльності.

Важливим для майбутнього вчителя є оволодіння необхідним дидактичним інструментарієм для впровадження громадянської освіти в школі. Особливого значення в цьому аспекті набуває формування ключових компетентностей, зокрема громадянської. Саме тому слід звернути увагу на форми і методи розвитку цієї компетентності, які є найефективнішими в освітньому процесі. Необхідні пошуки нових підходів до розвитку громадянської компетентності, які б відповідали сучасним реаліям і потребам педагогічної практики.

На ключовій ролі вчителя у формуванні громадянського суспільства і відповідній підготовці молоді акцентується увага в багатьох державних документах, що визначають основи політики в галузі освіти: Національна доктрина розвитку освіти, Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, Концепція розвитку громадянської освіти в Україні, Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. У сучасних умовах одним із пріоритетних завдань професійної підготовки учителів має стати формування особистості з високим рівнем громадянської свідомості, здатної до самовизначення і відповідальної поведінки в політичному, економічному і культурному житті суспільства. Для досягнення професійного успіху майбутнім